

POSTANOWIENIE

Dnia 24 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Włodzimierz Wróbel (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Waldemar Plóciennik

SSN Eugeniusz Wildowicz

w sprawie **Ł. Ś.**

skazanego z art. 202 § 3 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 24 kwietnia 2024 r.,

z urzędu, kwestii wznowienia postępowania kasacyjnego zakończonego

postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2023 r., V KK 14/23,

o oddaleniu kasacji obrońcy skazanego jako oczywiście bezzasadnej,

p o s t a n a w i a:

- 1. na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wznowić postępowanie kasacyjne;**
- 2. uchylić postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2023 r., V KK 14/23, o oddaleniu jako oczywiście bezzasadnej kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego Ł. Ś. i kasację tę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu - Izbie Karnej w postępowaniu kasacyjnym;**
- 3. obciążyć Skarb Państwa wydatkami postępowania o wznowienie postępowania.**

[J.J.]

UZASADNIENIE

Postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2023 r. (sygn. akt V KK 14/23) wydanym w składzie jednoosobowym (sędzia Ryszard Witkowski) oddalono jako oczywiście bezzasadną kasację obrońcy Ł. Ś. od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 21 lipca 2022 r. (sygn. V Ka 1049/22).

Obrońca skazanego złożył do Sądu Najwyższego wniosek o rozważenie z urzędu zasadności wznowienia postępowania kasacyjnego. W uzasadnieniu wniosku, obrońca podniósł okoliczność, że Ryszard Witkowski został powołany na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018 poz. 3). Okoliczność ta w powiązaniu z orzecznictwem Sądu Najwyższego (postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, oraz uchwałą trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20) doprowadziła obronę do wniosku, że musi w systemie prawnym istnieć możliwość wzruszenia orzeczenia wydanego przez Sąd Najwyższy w składzie, który został ukonstytuowany w sposób opisany w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Wskazane we wniosku obrońcy postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2023 r. o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej wydane zostało wydane przez Ryszarda Witkowskiego, który uzyskał nominację do Izby Dyscyplinarnej działającej przy Sądzie Najwyższym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018 poz. 3), a następnie na mocy decyzji sędzi Małgorzaty Manowskiej, powołanej przez Prezydenta RP do pełnienia funkcji Pierwszego Prezesa SN, został przeniesiony do Izby Karnej Sądu Najwyższego

W takiej sytuacji zachodzi okoliczność określona w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w postaci nienależytej obsady sądu, stanowiąca uwzględnianą z urzędu bezwzględną przyczynę odwoławczą. Wynika to w sposób jednoznaczny z pkt 1 uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20. Uchwała ta ma moc zasady prawnej, wiążąc wszystkie składy Sądu Najwyższego zgodnie z art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (zob. w

tym przedmiocie postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, z dnia 29 września 2021, V KZ 47/21 i z dnia 21 stycznia 2022 r., III CO 6/22; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22 i uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2023 r., II KB 10/22 i z dnia 13 kwietnia 2023 r., III CB 6/23). Przeprowadzoną przez Sąd Najwyższy w powołanych orzeczeniach wykładnię przepisów Kodeksu postępowania karnego oraz ustawy o Sądzie Najwyższym, w powiązaniu z wykładnią przepisów konwencyjnych dokonaną przez powołane w tych orzeczeniach rozstrzygnięcia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, ten skład Sądu Najwyższego uznaje za trafną i do niej się w tym miejscu odwołuje, uznając ją za własną.

Należy nadto wskazać, że sędzia Ryszard Witkowski został pierwotnie powołany na stanowisko sędziego w Izbie Dyscyplinarnej, która to Izba, choć była organem powiązanym administracyjnie z Sądem Najwyższym, jednak sama nie miała statusu sądu w rozumieniu konstytucyjnym (por. uchwała trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/2020 oraz uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., sygn. akt I KZP 2/22). Podjęcie przez niego czynności orzeczniczych w Sądzie Najwyższym - Izbie Karnej nastąpiło bez dochowania wymogów określonych w art. 179 Konstytucji RP, a więc bez zachowania procedury przewidzianej dla ubiegania się o stanowisko w sądzie przewidzianym w Konstytucji RP. Przejście osób orzekających w Izbie Dyscyplinarnej do Izb Sądu Najwyższego nastąpiło dzięki regulacjom przyjętym przez większość parlamentarną w ustawie z dnia 9 czerwca 2022 r. (Dz.U. z 2022 r., poz. 1259). Zgodnie z art. 10 tej ustawy to Pierwszy Prezes SN dokonał przeniesienia osób orzekających dotychczas w Izbie Dyscyplinarnej, za ich zgodą, do jednej z Izb Sądu Najwyższego. Tymczasem Konstytucja RP nie przewiduje możliwości powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, czy też z mocy samej ustawy. Należy podkreślić, że akt nominacji Prezydenta RP na stanowisko sędziego dokonywany jest w ramach określonego konkursu dotyczącego konkretnego rodzaju sądu. Osoba, która ubiegała się o stanowisko sędziego w

danym sędzi, nie jest więc uprawniona do orzekania w innym rodzaju sądu. Akty nominacji na stanowiska w Izbie Dyscyplinarnej podejmowane były przez Prezydenta RP wyłącznie w ramach konkursu na stanowiska w tej Izbie. Skoro jednak Izba Dyscyplinarna nigdy nie była sądem, nominacje te nie obejmowały możliwości orzekania w Sądzie Najwyższym. Powołanie danej osoby do orzekania w tym Sądzie wymagało więc dochowania procedury określonej w art. 179 Konstytucji RP, w której przewidziane są określone kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa oraz Prezydenta RP. Naruszenie tej procedury, również uzasadnia stwierdzenie braku dochowania instytucjonalnych i ustrojowych gwarancji zapewnienia bezstronności i niezawisłości sądu ukonstytuowanego z udziałem takiej osoby. Odnosi się to do sędziego Ryszarda Witkowskiego, który właśnie w takim niekonstytucyjnym trybie został powołany do orzekania w Izbie Karnej Sądu Najwyższego.

Przechodząc do kwestii dopuszczalności wznowienia z urzędu postępowania w niniejszej sprawie, Sąd Najwyższy w niniejszym składzie w pełni podziela pogląd wyrażony w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2023 r. (III KO 43/23 i II KO 73/22) i z dnia 21 czerwca 2023 r. (V KO 17/22 i V KO 30/22), oraz zawartą w uzasadnieniach tych postanowień argumentację, o możliwości wznowienia z urzędu postępowania kasacyjnego prawomocnie zakończonego w Sądzie Najwyższym postanowieniem o oddaleniu kasacji. Na ocenę tę nie wpływa postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2023 r. (I KZP 17/22) bowiem z uwagi na swoją treść nie ma charakteru wiążącego, a nadto, skoncentrowało się ono nie tyle na wykładni art. 540 § 1 k.p.k. ale na ustaleniu i wykazaniu, że wykładnia przepisu art. 540 § 1 k.p.k. w odniesieniu do przedmiotu postępowania wznowieniowego jest utrwalona i bezsporna, tak w orzecznictwie, jak i piśmiennictwie. Nie odniesiono się przy tym do szeregu istotnych kwestii, które zostały wskazane w postanowieniach Sądu Najwyższego w sprawach III KO 43/23 i II KO 73/22, w tym do szczegółowej analizy także tych orzeczeń, które stanowiły podstawę do wydawania późniejszych orzeczeń o niedopuszczalności wznowienia postępowania kasacyjnego czy postępowania wznowieniowego. Wykazano w tych postanowieniach, że nie tylko nie było jednolitej linii orzeczniczej (była dominująca, ale nie jednolita) ale także i to, iż kompleksowa wykładnia art. 540 § 1 k.p.k., a tym

samym również w odniesieniu do przesłanek wznowienia z art. 542 § 3 k.p.k., nie uzasadnia wyeliminowania z podstawy wznowienia postępowania kasacyjnego, a odmienna wykładnia naruszałaby regułę wykładni opartą na niemożności blokowania dostępu stronie do środka zaskarżenia w sytuacji, gdy konstrukcja ustawowa takiej wyraźnej blokady nie przewiduje. Nie można także nie dostrzegać, że przecież już dochodziło nie tylko do rozpoznawania wniosków o wznowienie postępowania kasacyjnego, ale i wznawiano postępowanie kasacyjne prowadzone przez Izbę Dyscyplinarną.

Regulacja zawarta w art. 542 § 3 k.p.k. w żadnym zakresie nie wyklucza spod zakresu swojego zastosowania postępowań prowadzonych przed Sądem Najwyższym. Co więcej, art. 544 § 2 k.p.k., wyraźnie wskazuje, że w kwestii wznowienia postępowania zakończonego „orzeczeniem” Sądu Najwyższego, Sąd ten orzeka w składzie 3 sędziów. Termin „orzeczenie” na gruncie Kodeksu postępowania karnego obejmuje zarówno wyroki jak i postanowienia. Także art. 540 § 1 k.p.k. *in principio*, posługujący się terminem „postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem”, nie zawiera żadnych językowych wskazówek, które miałyby prowadzić do wniosku, że w przypadku wydania przez Sąd Najwyższy postanowienia o oddaleniu kasacji, postanowienie takie nie jest „prawomocnym orzeczeniem” kończącym postępowanie sądowe. Postępowanie kasacyjne ma przecież charakter postępowania sądowego, a postanowienie o oddaleniu kasacji niewątpliwie w sposób prawomocny kończy to postępowanie.

Tylko szczególne względy wynikające z wykładni systemowej lub funkcjonalnej mogłoby przemawiać za ograniczeniem jednoznacznych wyników uzyskanych w płaszczyźnie wykładni językowej art. 540 § 1 k.p.k. i art. 542 § 3 k.p.k. Trafnie podkreślono w przywoływanym postanowieniu Sądu Najwyższego z 14 czerwca 2023 r. (III KO 43/23), że tylko w zakresie przesłanek wznowienia postępowania określonych w art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. z uwagi na treść tych przesłanek, mogą mieć one zastosowanie do tego postępowania, w którym wydano orzeczenie prawomocnie rozstrzygające o odpowiedzialności karnej. Odpowiednio ma to także zastosowanie do przesłanek z art. 540a k.p.k. oraz 540b k.p.k.

Niezależnie od powyższych okoliczności, Sąd Najwyższy za zasadne uważa także przekonanie, wyrażone w przywoływanym wcześniej postanowieniu Sądu

Najwyższego z dnia 14 czerwca 2023 r., iż „postanowienie Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji wyczerpuje środki odwoławcze przewidziane polskim prawem wewnętrznym, uprawniając do złożenia skargi indywidualnej do ETPCz (art. 35 ust. 1 EKPC). Uwzględniając dotychczasowe orzecznictwo Trybunału w sprawach polskich, w których wskazywano na naruszenie standardu z art. 6 ust. 1 EKPC w sprawach rozpoznawanych przez Sąd Najwyższy w składach z udziałem osób powołanych na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie ustawy z 2017 r. [powołane wcześniej wyroki: z dnia 8 listopada 2021 r., sprawa Dolińska – Ficek i Ozimek przeciwko Polsce (skargi nr 49868/19 i 57511/19) oraz z dnia 3 lutego 2022 r., sprawa ADVANCE PHARMA Sp. z o.o. przeciwko Polsce (skarga nr 1469/20)], jedynie rozstrzygnięcie dopuszczające wniosek o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji i uchylenie zapadłego w tym postępowaniu orzeczenia, na zasadzie prewencyjnej, zapobiec może wniesieniu skutecznej skargi do ETPCz, a tym samym uchylić ryzyko ponoszenia przez Skarb Państwa związanych w ewentualnym orzeczeniu Trybunału nie dających się oszacować konsekwencji finansowych. Naprawienie na gruncie krajowym stwierdzonego uchybienia takim skutkiem bez wątpienia zapobiega.”

Oznacza to, że także w perspektywie rozstrzygnięć wydanych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka oraz Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej zachodzi potrzeba wznowienia postępowań kasacyjnych, zakończonych w Sądzie Najwyższym postanowieniami o oddaleniu kasacji wydanymi przez nienależycie obsadzony skład sądu, z naruszeniem standardów wyznaczonych przez art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz art. 19 Traktatu o Unii Europejskiej.

W tym stanie rzeczy należało orzec jak w sentencji i kasację obrońcy Ł. Ś. przekazać do rozpoznania Sądowi Najwyższemu.

[J.J.]

[ms]

Waldemar Płóciennik Włodzimierz Wróbel Eugeniusz Wildowicz

